

Tilburg kort

Het kleine monument

Onder de titel "Het kleine monument niet onbemind maar vrijwel onbekend" schreef Anton van Oirschot in het blad "Monumenten" (jrg. 5, nr. 12, dec. 1984) een artikel dat handelt over het belang van het zogenaamde kleine monument, met bijzondere aandacht voor het "(her)ontdekte" doophuisje uit

1724 in de Goirkestraat, het Norbertijnenpoortje. Hierin een verwijzing naar het artikel in "Tilburg" 1984 nr. 2.

Prijs f 6,75. Verkrijgbaar bij KSN b.v., Postbus 146, 5430 AC Cuijk.

Tilburgs dialect

In december 1984 verscheen als kerst- en nieuwjaarswens van drukkerij Piet Smits aan de Korvelseweg het boekje "Tilburgs dialect". Hierin werd afgedrukt de in nummer 4 van 1984 van dit tijdschrift

"Tilburg" door W. Sterenborg geïntroduceerde spelling van het Tilburgs dialect.

Het boekje geeft vervolgens een groot aantal voorbeelden van woorden. Een losbladig supplement op deze woordenlijst laat al zien dat dit boekje slechts een eerste (in feite dus tweede) aanzet is tot een meer volledige uitgave van een Tilburgs dialectenwoordenboek.

Een interview met W. Sterenborg is gepubliceerd in Het Nieuwsblad van 5 januari 1985.

Textuur

Textuur is een uitgave van het Nederlands Textielmuseum en verschijnt 4 à 5 keer per jaar. In dit fraai uitgevoerde bulletin staat actuele informatie over de op handen zijnde verhuizing van het museum naar de voormalige textielfabriek van de firma Mommers & Co, over tentoonstellingen en exposanten, moderne textielkunst en over allerlei activiteiten van het museum.

In nummer 3 van september 1984 een artikel over de restauratie van het Mommerscomplex.

De abonnementsprijs voor 1985 is f 10,—; over te maken op girorekening-nummer 1109300 ten name van de gemeente Tilburg, ten gunste van het Nederlands Textielmuseum, met vermelding van "abonnement Textuur 1985". Voor Belgische abonnees is het bedrag 200 Bfr.

100 jaar Visitandinnen

Bij gelegenheid van de viering van "Honderd jaar Onze Lieve Vrouw Visitatie in Tilburg" is een brochure samengesteld, waarin men de lezer deelgenoot wil maken van de geschiedenis van de zusters Visitandinnen, die ouder is dan de Tilburgse jaren. De door Franciscus van Sales en Joanna Francisca Frémist gestichte orde vindt haar begin omstreeks 1610 in Frankrijk. Ook willen de zusters enig zicht geven op hun levenswijze waarin de eucharistie en het koorgebed voor- aanstaande plaatsen innemen.

Het boekje werd samengesteld door Ton Smits en is geïllustreerd met foto's van Theo van der Rakt. Het adres van het klooster is: Zusters van Onze Lieve Vrouw Visitatie, Bisschop Zwijzenstraat 5, 5038 VA Tilburg; telefoon: 013-42 55 83.

100 jaar Trappisten

Het boek "Honderd jaar monnikenleven in Koningshoeven" verscheen ruim 3½ jaar nadat het eeuwfeest (1981) was gevierd. De auteur, pater Anselmus Terstegge, heeft zich blijkbaar alle tijd gegund om de geschiedenis van de abdij

uitvoerig te beschrijven. En dat is hem dan ook bijzonder goed gelukt. Het ruim geïllustreerde boek pretendeert, volgens het voorwoord, geen uitgebreid en volkomen gedocumenteerd werk te zijn, maar als ik het zo doorlees, dan krijg ik toch wel een vrij compleet beeld van 100 jaar kloosterleven; over het ontstaan, de ups en de downs, de brouwerij, de woelige oorlogsjaren, het trappistenleven vroeger en nu etc. En, zoals de uitgever bij de presentatie van het boek op 20 november 1984 zei: "het boek is zo boeiend als een streekroman". Ik zou daar nog aan willen toevoegen: het berust bovendien geheel op waarheid.

Anselmus Terstegge, Honderd jaar monnikenleven in Koningshoeven, Tilburg, Drukkerij en Uitgeverij H. Gianotten B.V., 1984, 203 blz. (geïll.).

ISBN 90-6663-007-8. Prijs f 18,90 (in boekhandel, bij uitgeverij of in de Abdij Koningshoeven, Eindhoveneweg 3, Berkel-Enschot).

Sluiting Textielmuseum

In verband met de verhuizing van het Nederlands Textielmuseum naar het voormalig fabriekscampus van Chr. Mommers & co. aan de Goirkestraat nr. 88 in Tilburg zal het museum vanaf 9 april 1985 gesloten zijn. De heropening van het museum in de nieuwe huisvesting zal plaatsvinden op 28 februari 1986.

Als service aan het publiek komt er een informatie-lijn, (013) 422241, die inlichtingen geeft over de activiteiten van het museum. Dit nummer is dag en nacht bereikbaar.

Veldwerkers-dag

Op 27 april 1985 vanaf 12.00 uur vindt er in het Sociaal Cultureel Centrum "D'n Iemhof", Sterreboos 35, 5344 AN Oss, (04120) 47900, de zgn. veldwerkers-dag plaats. Dit is de contactdag voor optekenaars van dansen, verhalen en liederen uit de volksmond, en voor een ieder die hierin geïnteresseerd is. Als spreker is onder meer aanwezig de Tilburger Rolf Janssen.

Einddoel Maas

Het boek "Einddoel Maas", geschreven door Jack Didden en Maarten Swarts, is niet alleen het eerste werk waarin de bevrijding van zuidelijk Nederland in haar volle omvang wordt beschreven, maar het toont tevens de samenhang tussen de verschillende bevrijdingsoperaties, te beginnen met de strijd in Normandië en eindigend met de val van Blerick op 3 december 1944.

Uiteraard komt het gebeuren in Frankrijk maar summier aan bod, het gaat tenslotte over de strijd op Nederlands grondgebied.

Na intensieve research in Nederland, Engeland en Duitsland en bestudering van oorspronkelijk archiefmateriaal zijn de auteurs erin geslaagd de gebeurtenissen in een helder licht te stellen.

De luchtlandingen en de strijd om de zogenaamde "Corridor" komen uitgebreid aan bod.

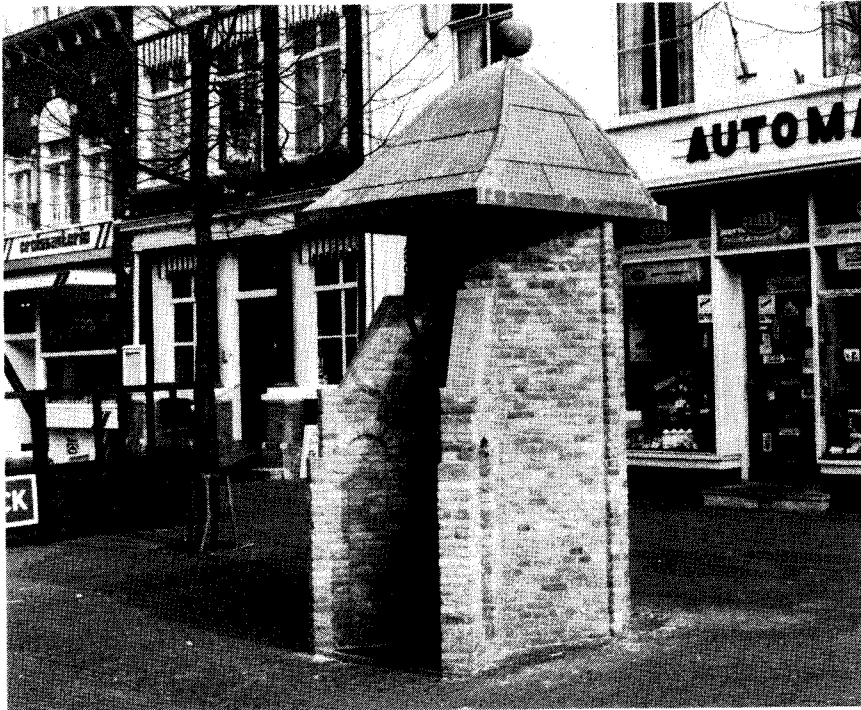
Door het hele boek heen wordt behalve de geallieerde kant van de zaak ook de vaak "vergeten" Duitse versie belicht.

Het betreft hier een unieke documentaire, uitvoerig door bijzonder beeldmateriaal begeleid. (300 foto's en 80 kaarten).

In augustus 1944 leek het erop dat de oorlog nog in dat jaar beëindigd kon worden. In september was de situatie totaal anders. De Duitsers hadden zich hersteld en in Brabant zorgden ze voor een catastrofale vertraging in de bevoorrading van Arnhem. Hun tegenaanvallen bezorgden de geallieerden grote verliezen. De zegevierende opmars liep vast in de modder. Nergens in Nederland is de oorlog met zo'n geweld over het land geraasd. Toch is de beschrijving hiervan als geheel tot dusver uitgebleven. Met de verschijning van "Einddoel Maas" is deze lacune nu opgeheven.

Ook Tilburg komt in dit boek meerdere keren ter sprake in woord en beeld. Een zéér degelijk en goed verzorgd boek.

J.M. Didden en M.J. Swarts, Einddoel Maas. De strijd in zuidelijk Nederland tussen september en december 1944, uitg. De Gooise uitgeverij te Weesp, 1984, 224 blz. ISBN 90 269 8304 2. Prijs f 39,50.



(Foto Jan Brieffies, gemeente-archief, 1985).

Stadspomp op Oude Markt

Sinds december 1984 heeft Tilburg weer een echte stadspomp op de Oude Markt. Het water uit deze pomp komt van een diepte van 18 meter onder het maaiveld. Deze nieuwe stadspomp werd ontworpen door architect Drijvers uit Oisterwijk en uitgevoerd door aannemer De Bont uit Nieuwkuyk. Het is een getrouwe kopie naar de enige afbeelding die er van deze pomp bestaat, een aquarel van Jan de Beijer uit 1742.

In 1690 krijgt Arnoldus de Lelie bij deling het huis St.-Joris aan de Kerk met de daartoe behorende put, welke voor het huis is gelegen. Eind 1720 is door de gemeente een pomp op die plaats neergezet. Als vergoeding voor het afstaan van deze put verwerft de familie De Lelie het boterwaagmeesterschap. Op 1 juli 1775 krijgt Jan Baptist Verbunt die in St.-Joris woont, het recht van watertrekken (servituut) met een loden buis uit de gemeenteput op de Markt. Op 16 augustus 1775 zijn er twee nieuwe stenen pompen gemaakt op de Markt. Op afbeeldingen uit de 19e eeuw is er geen pomp meer te zien. Uiteindelijk is in 1956 de put volgestort met zand.

Bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Volt Tilburg, heeft dit bedrijf het initiatief genomen

om een van de tien reeds verdwenen stadspompen te laten reconstrueren en aan de gemeente te schenken.

Ronald Peeters

Tilburg 1940-1945

Op 27 oktober 1944 werd Tilburg door de 15e Schotse infanterie-divisie bevrijd van de Duitse bezetting. Bij zeer veel mensen die deze bewogen tijden hebben meegemaakt, is het beeld van de ongemakken en de ellende van die bezetting en de als een groot feest ondergane bevrijding onuitwisbaar in het geheugen gegrift. De herdenking dat dit 40 jaar geleden gebeurde, sloeg daarom zo algemeen aan.

Er is in die jaren en vooral in de dagen vlak voor en na de bevrijding zoveel gebeurd, dat het voor velen moeilijk is dat allemaal te overzien. Daarom was het een zeer goed idee van Frans Janse een boek samen te stellen waarin deze hele periode overzichtelijk beschreven is.

Frans Janse, een Tilburger, heeft als jongeman bezetting en bevrijding zelf meegemaakt, en voor hem is het geen vage herinnering gebleven, en later, toen hij beroeps militair was, bleef hem deze "zonderlingste bevrijding", zoals hij die zelf noemt, intrigeren. Daarbij is

de auteur een boeiend verteller, zodat een droge opsomming van feiten bij hem niet te verwachten is. In een groot aantal hoofdstukken wordt de toestand in Tilburg, gezien in het kader van internationale en nationale gebeurtenissen, behandeld, beginnende met de 1e Wereldoorlog, hoe het fascisme invloed kon krijgen in de dertiger jaren, en de sfeer rond de mobilisatie. Na een uitvoerig relaas van de Mei-oorlog 1940 rond Tilburg worden de "jaren van verduistering" besproken.

Een verduistering in twee betekenissen:

geen licht mag 's nachts uitstralen en voor de Tilburgers een donkere, zware tijd, die toen aangebroken was.

Een tijd van distributie met in de loop der jaren een steeds kleiner wordend rantsoen, wat foerageren bij boeren in de omgeving noodzakelijk maakte;

Een tijd waarin de Tilburgers aanvankelijk wat onzeker tegenover de bezetter stonden, maar waarin al snel lijdelijk verzet en georganiseerd verzet ontstonden, een tijd van gedwongen tewerkstelling in Duitsland, van jodenvervolging, onvrijheid en terreur door de bezetter en later de luchtaanvallen.

Bij de beschrijving hiervan heeft de auteur vele voorvallen besproken die niet algemeen bekend waren. In het boek herleven weer de ruimoerige dagen rond Dolle Dinsdag en beleven we weer het lange wachten daarna op de bevrijders, met de angst voor de komende gevechten. Uitvoeriger wordt dan ingegaan op de oorlogshandelingen die uiteindelijk tot de bevrijding der stad zouden leiden, zoals de zware gevechten van de Prinses Irene Brigade, de verwoesting van openbare gebouwen en fabrieken door de Duitsers, de artilleriebeschietingen op de hele stad en vooral ook die op Broekhoven, en dan de glorieuze intocht van de Schotten en de feestelijkheden in de stad daarna. Als afsluiting worden behandeld: de winterperiode 1944-1945, de algehele bevrijding van Nederland,

de wederopbouw en tenslotte nog de oorlog in Indonesië.

Door de vele in chronologische volgorde gebrachte, kort gehouden

hoofdstukken, door de boeiende verteltrant en de vele verhelderende anekdotes, is een goed leesbaar totaaloverzicht van de gehele periode gegeven.

Het geheel is verlucht met meer dan 700 foto's uit Tilburg en omgeving. Hiervoor vond Frans Janse in Ronald Peeters niet alleen een enthousiast maar ook kundig medewerker, die samen met de uitgever voor een prachtige opmaak gezorgd heeft. Vele Tilburgers hebben spontaan meegewerkt, door het inzenden van foto's naar het Gemeente-Archief, foto's die zij vaak stiekem gemaakt moeten hebben.

De uitgever, Boekhandel Gianotten b.v., heeft, zoals we al van diens eerdere uitgaven over Tilburg gewoon waren, het boek uitstekend verzorgd.

Zoals onze burgemeester in zijn voorwoord zegt, is het een gelukkig feit, dat het verschijnen van dit boek samenviel met de herdenking van onze bevrijding 40 jaar geleden.

Voor de mensen die dit alles meegemaakt hebben, is dit boek "Tilburg 1940-1945, jaren van verduistering" als herinnering van onschatbare waarde, voor de jongeren is het een prachtig middel om kennis te nemen van die periode, die voor hen al zover weg ligt, waarmee ze inzicht kunnen krijgen hoe men dit alles destijds onderging.

Kortom een boek dat in geen enkele boekenkast in Tilburg mag ontbreken.

J. Trommelen

Frans Janse, m.m.v. Ronald Peeters, Tilburg 1940-1945. Jaren van verduistering, uitg. boekhandel Gianotten b.v. Tilburg, 1984, X, 214 blz. ISBN: 90-71077-01-2, prijs f 48,50.

75 jaar Volt

Vorig jaar bestond "De Volt", sinds jaren een begrip in Tilburg, 75 jaar. Ter gelegenheid hiervan schreef Jan R.O. Trommelen een boekje onder de titel: "Volt 1909-1984". De auteur, zelf oud-werknemer van Volt, beschrijft hierin op boeiende wijze de bewogen historie van deze onderneming die, eens

begonnen als fabriek van gloeilampen, thans een belangrijk producent is van elektronische apparatuur.

Op 26 mei 1909 werd te Tilburg de "N.V. metaaldraadgloeilampenfabriek Volt" opgericht. Een der oprichters was de bekende wijnhandelaar F. Verbunt. De productie werd gestart in een oud pakhuis aan de Schoolstraat, maar reeds in oktober 1909 verhuisde het bedrijf naar een voormalige leerlooierij aan de Nieuwe Goirleseweg. Er waren toen 38 personeelsleden.

De start was erg moeizaam, maar na enkele jaren keerde het tij, en in 1911 kon een bescheiden winst geboekt worden. In de daaropvolgende jaren moest de productie voortdurend worden uitgebreid, en het bedrijf ontwikkelde zich al spoedig tot een volwaardige gloeilampenfabriek. Het merendeel van de geproduceerde lampen was bestemd voor de export; Volt-gloeilampen vonden hun weg over de gehele wereld.

In 1920 werd het eerste contact gelegd met Philips, dat zou resulteren in een aantal afspraken tussen Philips, Pope en Volt. In datzelfde jaar werd Philips de grootste aandeelhouder van Volt.

In de twintiger jaren werd geleidelijk de productie van gloeilampen verminderd, en ging Volt zich meer en meer toeleggen op de productie van allerlei onderdelen zoals spoelen, transformatoren en condensatoren. Het personeelsbestand nam tussen 1926 en 1929 toe van 550 tot 1657 man. De crisisjaren en jaren van de Tweede Wereldoorlog doorstond Volt zonder al te veel kleerscheuren, en in 1949 kon op grootsche wijze het 40-jarig bestaan worden gevierd. Ter gelegenheid hiervan werd het gedeelte van de Nieuwe Goirleseweg tussen Broekhovenseweg en Transvaalplein omgedoopt in "Voltstraat". Vooral door de productie van onderdelen voor de in opkomst zijnde televisie maakt Volt in de jaren 1950-1965 een periode van grote bloei door. Het gebouwencomplex tussen Voltstraat en Groenstraat moest voortdurend worden uitgebreid, en er kwamen (inmiddels weer opgeheven) Volt-vestigingen in Oosterhout en Turnhout. In 1961 telt Volt meer dan 5000 werknemers, waar-

van er bijna 3000 in Tilburg werkzaam waren. In 1960 werd besloten een nieuwe fabriek te bouwen aan de Zevenheuvelenweg (Industrieterrein Noord), en in 1979 kon het complex aan de Groenstraat worden gesloten. Inmiddels was Volt per 1 februari 1979 opgenomen in het Philips-concern als onderdeel van de Hoofd Industrie Groep Video. Gelukkig bleef de naam "Volt" behouden: het bedrijf heet thans officieel: Nederlandse Philips Bedrijven B.V., Vestiging Volt Tilburg.

R. van Putten

75 jaar Rode Kruis afdeling Tilburg

Onlangs werd op luisterrijke wijze het feit herdacht dat 75 jaar geleden de afdeling Tilburg van het Nederlandse Rode Kruis werd opgericht. Ook bij dit jubileum verscheen er een boek, getiteld: "Op Dokters Advies". In dit boek schets Ronald Peeters in het kort de ontstaansgeschiedenis van de afdeling, terwijl een historisch overzicht wordt gegeven aan de hand van ruim 50 afbeeldingen.

De oud-colonnecommandant van het Rode Kruis, de nog altijd zeer actieve dr. Michiel de Grood, die jarenlang als neurochirurg verbonden was aan het St.-Elisabethziekenhuis te Tilburg, behandelt in hetzelfde boek op populaire wijze meer dan 40 medische onderwerpen, zoals ongevallen in huis, hooikoorts, pijnbestrijding en nierstenen. De artikelen van dr. De Grood zijn verlucht met een groot aantal pentekeningen van Cees Robben. "Op Dokters Advies" is een boek dat bij iedere Tilburger in de boekenkast behoort te staan, te meer daar de opbrengst van het boek geheel ten goede komt aan de activiteiten van de afdeling Tilburg van het Nederlandse Rode Kruis.

R. van Putten

Wij verzoeken u vriendelijk het abonnementsgeld voor 1985 zo spoedig mogelijk over te maken